

BİR UYGULAMA YÖNTEMİ OLARAK SİSTEMİK SOSYAL HİZMET

SYSTEMIC SOCIAL WORK AS A PRACTICE METHOD

Emine ATAMAN¹

Öz

Sosyal bilimlerde bir analiz aracı olarak olay ve olguları bütünlük içinde anlamaya yarayan sistem kuramı, sosyal hizmet disiplini de aranan başat kuramlardan biridir. Sistemik sosyal hizmet; bireylerin tutum ve davranışlarını sistemik yaklaşımla değerlendiren, sistem kuramıyla ilişkili bir uygulama yöntemidir. Sistemik sosyal hizmet, nitelik olarak çeşitliliğe ve tek bir gerçeğin olmadığı ilkesine dayanırken insanların ihtiyaç ve arzularını yerine getirmek veya sorunlarını azaltmak için birbirleriyle iş birliği içerisinde ve çeşitli sosyal sistemlere farklı şekillerde bağımlı olduklarını varsaymaktadır. Bu varsayımdan hareketle bu çalışmada sistemik sosyal hizmetin sosyal hizmet uygulamasına bir uygulama yöntemi olarak nasıl katkı sunabileceğinin gösterilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmada "Sistemik sosyal hizmetin sosyal hizmet mesleğine katkısı nedir?" sorusu ele alındığı için öncelikle sistemik düşünce ve sistemik uygulamadaki temel kavramlar tanıtılmakta sonrasında ise bu kavramlar sistemik sosyal hizmet uygulamasıyla ilişkilendirilmektedir. Çalışma sonucuna göre sistemik düşünce, sunduğu bakış açısıyla sorunlara bütüncül bakmayı ve sorunu tanımlamayı sağlayarak müracaatçıyı daha iyi tanımayı, değerlendirmeyi ve en uygun müdahaleyi belirlemeyi, onu güçlendirmeye katkı sunmayı sağlayarak uygulamaya katkı sunabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Sistem Kuramı, Sistemik Sosyal Hizmet,

Abstract

System theory, which helps to understand events and phenomena in their entirety as an analysis tool in social sciences, is one of the dominant theories sought in the social work discipline. Systemic social work; It is an application method related to systems theory that evaluates individuals' attitudes and behaviors with a systemic approach. While systemic social work is based on qualitative diversity and the principle that there is no single truth, it assumes that people cooperate with each other and depend on various social systems in different ways to fulfill their needs and desires or reduce their problems. Since this study, examines the question of "What is the contribution of systemic social work to the social work profession?" Since the question is addressed, firstly the basic concepts in systemic thought and systemic practice are introduced and then these concepts are associated with systemic social work practice. According to the results of the study, systemic thinking can contribute to the practice by providing a holistic view of the problems and defining the problem, knowing the client better, evaluating the client, determining the most appropriate intervention, and contributing to his/her empowerment with the perspective it offers.

Keywords: Social Work, System Theory, Systemic Social Work,

¹ Öğr. Gör. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi Borçka Acarlar MYO, emineataman08@mail.com, Orcid: 0000-0002-6057-7499

Makale Türü: Derleme Makalesi – Geliş Tarihi: 06.12.2023 – Kabul Tarihi: 20.02.2024

DOI:10.17755/esosder.1401164

Atf için: *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2024;23(90): 867-881

Bu çalışma Creative Commons Atf-Gayri Ticari 4.0 (CC BY-NC 4.0) kapsamında açık erişimli bir makaledir.

This work is an open access article under [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0).

1. GİRİŞ

Sosyal hizmet, yoksul ve zayıflara, hasta ve kırılmalara, umarsız ve güçsüzlere hizmet sunan; söz konusu grupları, toplumsal norm ve standartlara göre koruma altına alan bir meslektir. Ayrıca sosyal hizmet, toplumsal sorunların sebep olduğu toplumsal çökme, geleneksel dünyada yer alıp modern yaşamda artık yer alamayan yardım ve hayırseverlik gibi boşlukları kapsamlı bir şekilde doldurma, yerine koyma ve ihtiyaç duyanlara hizmet sunma görevi üstlenen bir meslektir (Galuske, 2007, s. 2).

Sistem, bir gözlemci tarafından algılanan ve birbirleriyle belirli bir şekilde ilişkili öğelerden oluşan düzenli bir bütünü ifade etmektedir. Bir diğer tanımla sistem, etkileşim halindeki bir dizi öğeler topluluğudur (Bertalanffy, 1956, ss. 30-52). Sistem kuramı, sisteme ve gerçekliğe dair belirli bir bakış açısına sahip olmayı varsayarak yol gösterici bir işlev sunmaktadır. Sistem, yalnızca öğeler arasındaki ilişkiyle/etkileşimle ilgili değil, aynı zamanda onun diğer sistemler arasındaki ilişkisiyle de ilgilenir. Sistem kuramı bilim dünyasında, hukuki, sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve daha birçok alanda kullanılan evrensel bir prensip haline gelmiştir (Kühling, 2015).

Sistem kuramındaki analiz yöntemi, sistemin çoklu bakış açısını ve çoklu olasılıkları dikkate alır. Sistemik düşünce, mevcut problemin analizinde tek bir gerçeğin olmadığını, sisteme dahil olan her şeyin müdahaleye dahil olması gerektiğini savunur. Bu minvalde sistemik yaklaşım sergileyen uygulayıcılar müdahalede şeffaflığa ve iş birliğine önem verirken çoklu bakış açısını kullanırlar (Lewis, vd., 2022, s. 4).

Sistemik sosyal hizmet kavramının köklerine inildiğinde sistemik terapi ve danışmanlık yaklaşımlarının 1950'li yıllarda bireysel ve grup terapisi alanını bırakarak ailelere yönelik sistemik çalışmalara evrildiği görülmektedir. İlerleyen yıllarda ise aile terapisinin yerini sistemik aile danışmanlığı almıştır (Lüssi, 1995). Bu minvalde danışmanlık hizmeti geleneksel terapötik hedeflerden ve ortamlardan uzaklaşmaya başladıkça sistemik bakış açısı, sosyal hizmet alanlarında da giderek daha önemli hale gelmiştir.

Sosyal hizmet uygulamalarında doğrusal düşünme sürekli olarak geçerli olmasına rağmen son yıllarda sistemik düşünce ile sorunların, olay ve olguların sistematik olarak kontrol edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sistemik kurama göre toplumsal olan her şey bir yaşam olgusudur ve insan varoluşunun doğasına uygun olarak yaşam sürekli hareket etmekte ve değişmektedir. Sosyal hizmet uygulaması da bu doğrultuda bu değişime ayak uydurmakta zorluk çeken insanlara yardım sağlama misyonunu üstlenmektedir.

Bu çalışmada sosyal hizmet, sistemik düşünce ve sistemik uygulama kavramları irdelenerek bir uygulama yöntemi olan sistemik sosyal hizmetin önemini vurgulanması amaçlanmaktadır.

2. SOSYAL HİZMET KAVRAMI

Sosyal hizmet kavramı; İngilizcede “Social Work” Almandada ise “Soziale Arbeit” terimlerine karşılık gelmektedir. İngilizcede kullanılan “social” kelimesi Türkçede yaygın kullanılan “sosyal” kelimesinin karşılığıdır. Bu sözcük toplumsal yani toplumla ilgili, topluma ilişkin anlamlarının yanında arkadaş, sosyal çevreye uyumlu (kimse) anlamına da gelmektedir (TDK, 2024). Ancak Social Work bağlamında “toplumsal”a karşılık gelmektedir. “Work” kelimesi, Türkçe’de “hizmet, çalışma, iş, görev, danışmanlık” gibi farklı anlamlara karşılık gelmektedir. Mesleki ünvanın günlük yaşamda yaygın kullanımı “sosyal hizmet uzmanı” olsa da “sosyal çalışmacı” meslek ünvanı geçerlidir (Ataman, 2018). Bu çalışmanın seyrinde ve bütünlüğünde sosyal hizmet teriminin kullanımı tercih edilmektedir.

Sosyal hizmetin bir gönüllü hareketi olmasıyla beraber, hayırseverliğe ilişkin uygulamalarının tarihi seyri çok daha eskidir. Ancak sosyal hizmetin mesleki bir disiplin olarak doğuşu 20. yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir. Sosyal hizmet mesleğinin dini ve gelenekçi bakış açısından sıyrılarak tamamıyla bilimsel çalışmalara dayalı bir uygulama durumuna gelmesi uzun bir süreçte gerçekleşmiştir. Önceleri tıp, psikoloji, antropoloji ve sosyoloji gibi bilim dallarından faydalanan sosyal hizmet, güncelde de eklettik bilgi temelinden yararlanmaktadır (Zatrow, 2016, s. 2). Ayrıca sosyal hizmet, toplumsal sorunların sebep olduğu toplumsal çökme, geleneksel dünyada yer alıp modern yaşamda artık yer alamayan yardım ve hayırseverlik gibi boşlukları kapsamlı bir şekilde doldurma, yerine koyma ve ihtiyaç duyanlara hizmet sunma görevi üstlenen bir meslek olarak her vakaya özgü çalışmalar yaparak sosyal sorunları çözmeye ya da en aza indirmeye çalışır (Galuske, 2007. S. 281). Sosyal hizmet disiplini zaman içerisinde uygulamalardan elde edilen bilgileri sistemli bir şekle getirmiş, kendi özgün bilgi temelini oluşturmuştur. Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin sahaya çıktığı 1960’lı yıllarda kuramsal bilgiler dâhil olmak üzere mesleki kavramlar, çeviriler yoluyla Türkiye’ye girmiştir (Tomanbay, 2012, s. 9). Bu durum yerli kavramları ve terminolojiyi bulma ve birlik oluşturma sürecini aksatmıştır (Aslan ve Güngör, 2019, ss. 230-232).

Sosyal hizmette “sosyal” terimi, insanların yaşadıkları toplumdaki arka planda yer alan, günlük yaşamlarında kurdukları sosyal ilişkilere ve etkileşimlere karşılık gelmektedir. Sosyal kavramı, sosyal hizmetin hem bireylerin hem de ailelerin sorunlarıyla ilgilendiğini göstermekte aynı zamanda da sosyal sorunların arkasında yatan sebeplerle ilgili farkındalık geliştirme sorumluluğunu da ifade etmektedir. Başka deyişle insanların sorunlarının bireysel, sosyal ve her ikisinin kesiştiği boyutlarını dikkate alması anlamına gelmektedir (Adams vd., 2015).

Sosyal hizmette bilim, uygulama ve eğitim iç içe bir durumdadır. Diğer sosyal bilim dallarıyla karşılaştırıldığında sosyal hizmet, köklü bir geleneğe sahip, temelde bağımsız, nispeten özerk bir uzmanlık disiplindir. Sosyal hizmet felsefi, geleneksel, tarihsel ve etik yönleri içerir ve tek bir profesyonel alana indirgenemeyecek bir yapıdadır (Engelke vd., 2018).

Tomanbay (2012, s. 12)’a göre sosyal hizmet, yardım odaklı bir uygulama yöntemi olarak bireyin özüne inen toplum ile ilgili sorunların çözümüne yönelik bir meslektir. Zastrow (2016, s. 6)’a göre sosyal hizmet, bireylerin sosyal işlevselliğini artırmak, kapasitelerini geliştirmek ve amaçlanan toplumsal imkânlarla erişmede bireyler, aileler ve gruplara yardım faaliyetleri uygulayan müdahaleye dayalı bir mesleki disiplindir. Mesleğin adalet ve insan hakları yönünü vurgulayan Staub-Bernasconi (1995, s. 95)’ye göre sosyal hizmet, insan haklarına dayalı ve adaletli bir sosyal yapı amacını gerçekleştirmeye yönelik bir meslektir. Duyan (2014, s. 6)’ın ifadesine göre “sosyal hizmet bir dayanışma ve yardım etme mesleğidir”. Sosyal hizmet, soruna dönüşen sosyal bir olguyu, bilimsel amaç ve hedefler, yöntem ve teknikler aracılığı ile çözmeye çalışan, insanlara hizmeti amaç edinen bir meslektir. Sheafor ve Horejsi’ye (2014, s. 19) göre ise sosyal hizmet “insanlara kendi sosyal çevreleri içinde ve gerekirse sosyal çevrelerini değiştirerek maksimum düzeyde yardım etme işlevi”ni gerçekleştiren bir meslektir. Bu tanımlamalardan yola çıkılarak sosyal hizmetin bir yardım mesleği olduğu, bireylerin sorunlarının çözülmesine aracı olurken bireyi bulunduğu toplum içinde ve bağlamında değerlendirdiği, toplumdaki farklı büyüklükte gruplarla çalıştığı, tüm bunları yaparken de insan haklarını ve sosyal adaleti esas aldığı anlaşılmaktadır.

Sosyal hizmet faaliyetlerinin yerine getiren sosyal hizmet uzmanı, üniversitelerin dört yıllık sosyal hizmet bölümlerinden mezun olan, ihtiyaç içerisindeki kesime sosyal hizmet uygulamak üzere bilgi ve becerilerini kullanan meslek elemanıdır (Ataman, 2018). Sosyal hizmet uzmanları, çalışma biçimleriyle ilgili olarak sosyal hizmet disiplininin aşağıdaki üç klasik yöntemini kullanmaktadırlar. Söz konusu yöntemler şu şekilde sıralanabilmektedir (Galuske, 2007, s. 71):

- İnsanların yaşam şartlarını iyileştirmeye yönelik birey odaklı vaka çalışmaları,
- Sosyal çevre ve yapıları olumlu yönde dönüştürmek için topluluk çalışmaları,
- Sosyal becerilerin geliştirilmesi hedefiyle sosyal grup çalışması.

İnsan hayatında sayısız ve çok farklı problemler olduğu için bir sosyal hizmet uzmanının görev alanı da çeşitlilik arz etmektedir. Sorumluluk alanındaki ana odak noktası, günlük yaşamlarında zor durumda olan insanların veya insan gruplarının desteklenmesi ve işlevsel duruma getirilmesidir. Örneğin çocuk bakımı konusunda ihmal ve istismar yaşanması durumları, bir ailede mevcut yaşanan gerilimler sebebiyle aile veya uyuşturucu bağımlılık sorunları olan kişiler sosyal hizmet uzmanından yardım alabilmektedirler.

3. SİSTEM KURAMI

Sistem, birbiriyle ilişkili ögelerin bütünü olarak içerisinde muazzam ilişkilerin olduğu bir topluluktur (Bertalanffy, 1956). Sistem, kavram olarak yalnızca bilimsel araştırmalar için değil, günlük yaşamın karşılaşılan belli başlı olaylarını düzene sokma anlamında da kullanılmaktadır. Sistem, günlük yaşamda sıkça kullanıldığında kelime olarak düzen oluşturma anlamını ifade ederken bilimsel çerçevede aralarında iletişimin var olduğu parçaların meydana getirdiği bütün olarak anlaşılmaktadır (Kaban, 1994, s. 219). Sistem, iki taraf üreten bir ayırım olarak anlaşılır. Bu, bir yanda sistemin, diğer yanda çevrenin ayrışımı olarak algılanabilir. Sistem ve çevrenin birbirini varsayması önemlidir. Ancak ne sistemin çevre üzerinde ne de sistem üzerinde çevrenin net ve öngörülebilir bir etkisi olabilir. Bir taraftaki değişiklikler, sistemin veya ortamın ilgili olanaklarına ve yapılarına uygun olarak yalnızca diğer taraf tarafından emilir (Kleve, 2011).

Son yıllarda birçok bilim dalında aranılan bir yaklaşım olan sistem kuramı, sosyal bilimlerde olay ve olguları karmaşık ilişkiler yumağında anlamaya yarayan bir analiz aracı haline gelmiştir. Sistem kuramı, bütünü tüm unsurlarıyla beraber ele almayı ve bütüncül bir bakış açısı geliştirmeyi esas alır. Genel olarak sistem kuramından faydalanmanın amacı, araştırılan ve gözlenen bir olgunun açıklanmasında olabildiğince farklı sayıda değişkenin etkilerini değerlendirerek bütünü görebilmektir. Sistem kuramında bireyin gerek kendi kapasitesi dâhilinde olan süreçler, gerekse farklı bireylerle ve çevreleriyle olan iletişim, sistemsel olarak ele alınmaktadır (Wilfried ve Geiling, 2013). Sistemin özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Sistem ögelerden meydana gelir ve ögeler arasındaki ilişkiler karmaşıktır.
- Sistemler çevreleriyle ilişkili ve çevreleriyle birlikte anlaşılabilir.
- Sistemler özerk yapıya sahiptirler.
- Sistemin organizasyonunun kavranması için gözlemciye ihtiyaç vardır.
- Sistemler çevre ile madde, enerji ve bilgi alışverişinde bulunurlar.
- Sistem kendini üreten temel ögeleri üretir ve kendisini düzenler.
- Sistemlerde görevdaşlık (sinerji) etkisi vardır.
- Her sistem bir çevreye ait olarak kendi sınırlarını belirler.
- Sistemin yapısı süreç içerisinde değişime uğrayabilir. Zira sistem sürekli çevresine uyum sağlamak durumundadır (Bayraktar, 2017, s. 21; Akkuş ve Alevok İzci, 2018, ss. 227-228).

Sosyal hizmet bağlamında sistem düşüncesinin katkısı ve temel noktaları ise şu şekilde ifade edilebilir:

- *Aileleri, toplulukları ve diğer sosyal kurumları kapsayan müdahalelerle bireyleri içeren kişilerarası müdahaleleri birleştirir.*
- *Sosyal müdahaleyi bireysel yardımı ile bütünleştirmesidir.*
- *Sosyal ağ kurma sistem kuramında önemli bir uygulamadır. Resmi ve resmi olmayan sosyal ağlar tanımlanarak genişletilir ve bu şekilde de müracaatçıya yardımda kullanılabilir.*
- *Sistemler, karmaşık süreçlerle birbiriyle etkileşime girdiği için bu etkileşimlerin görülmesi, aile, topluluk ve daha geniş sosyal çevredeki insanların birbirini nasıl etkilediği anlaşılabilir.*
- *Sistem kuramı sadece bireylere odaklanmaktan kaçınmayı da sağlar (Payne, 2020, ss. 239-261).*

4. SİSTEMİK SOSYAL HİZMET KAVRAMI

Sistemik sosyal hizmet kavramı Türkçe literatürde pek yer almamasına rağmen Alman literatüründe “Systemische Sozialarbeit”, İngilizcede ise “Systemic Social Work” adı altında bir uygulama yöntemi olarak meslekte yerleşik konuma geçmiştir (Kleve, 2011). Bu kavramın yanı sıra sistemik danışmanlık, sistemik terapi, sistemik aile danışmanlığı kavramları sosyal danışmanlık alanlarında yaygın olarak kullanılan danışmanlık yöntemleridir (Ritscher, 2006). Bu anlamda sistemik sosyal hizmet kavramının sosyal hizmet literatürüne katkı sunması beklenmektedir.

Sistemik sosyal hizmet, çok çeşitli bilimsel alanlardan beslenen disiplinlerarası bir kuramsal yöntemdir. Bu yöntemin ayırt edici özelliği, sistem kavramının yardımıyla dünyanın anlamlandırılmaya çalışılmasıdır. Sistem kavramı, sosyal hizmetle ilgili tüm süreçleri, sosyal iletişim, psikolojik algılar ve fiziksel fenomenleri hem bağımsızlıkları hem de bağımlılıkları açısından tanımlayabildiği ve açıklayabildiği için özellikle sosyal hizmet için uygundur (Kleve, 2011). Sistemik düşünmek ve hareket etmek, toplumsal fenomenlere tek başına bakmamak, onları kendi bağlamları ve diğer sosyal fenomenlerle olan bağlantıları içinde anlamaya çalışmak anlamına gelmektedir (Lüssi, 1995).

Sistemik danışmanlık ve sistemik terapi ile karşılaştırıldığında sistemik sosyal hizmet, çok daha geniş bir uygulama yelpazesine sahip olarak eylem yani uygulama alanlarını da kapsamaktadır. Sistemik sosyal hizmet, bireylerin "yaşam dünyasının temel özneliğini" tanıma anlamında günlük yaşama uyum sağlama çabalarının bir bütünüdür (Thiersch, 1992, s. 6).

Sosyal hizmet, danışmanlık ve terapinin ötesine geçen bağımsız bir faaliyet alanını oluşturmaktadır. Sistemik sosyal hizmet; bireylerin tutum ve davranışlarını sistemik yaklaşımla değerlendiren, sistem kuramıyla ilişkili bir uygulama yöntemi olarak tanımlanabilir. Sistemik sosyal hizmetin kökeni 1950'li yıllardan bu yana sistem kuramı, yapılandırmacılık ve sistemik aile terapisi pratiğinin üç gelişme aşamasıyla oluşmuştur. Sistemik sosyal hizmet, tarihsel gelişim çizgisi içinde sosyal hizmetin yapı taşlarından olan Alice Salomon, Virginia Satir ve Hans Thiersch gibi bilim insanlarının görüşlerinden de etkilenecek şekilde şekillenmiştir (Schlippe ve Schweitzer, 2016, s. 34). Ayrıca sistemik sosyal hizmet uygulaması uygulamayı bürokratik yaklaşımdan korumaya yönelik daha sistemik bir bakışa yönelmesi önerileri ile de şekillenmiştir (Flynn, 2019).

Sistemik danışmanlık ve terapi yaklaşımları, homojen olmadığı gibi farklı kuramsal bilgilerden de beslenmektedirler. 1950'lerde bireysel ve grup terapilerinin olağan alanını terk etmeye ve ailelerle çalışmaya başladığından beri kendisini başlangıçtaki aile terapisi ve danışmanlığından giderek daha fazla ayıran yapıya bürünmüştür. Onun yerine genel olarak

sistemler (ilişki ve iletişim) içinde düşünmeyi vurgulayan, sistemik bir bakış açısına doğru hızlı bir gelişme seyrine girdiği görülmektedir (Schlippe ve Schweitzer, 1996, s. 17).

Sistemik sosyal hizmet, sistem bakış açısına ve bu bakış açısının kavram ve kuramlarına dayanmaktadır. 1980'li yıllardan bu yana, sosyal hizmette sistemik bakış açısının sunumunun artan bir yayılımı gözlemlenmektedir. Sistemik sosyal hizmetin temeli, sistem terapisi ve sistemik yapılandırıcılık olarak başlamıştır. Zürih Okulu, 1980'lerden beri sistem-teorik sosyal hizmet paradigması üzerinde çalışmaktadır (Tiersch, 1992).

Sistemik sosyal hizmette sosyal hizmet uzmanları; sistem düşüncesini, kavramlarını ve yöntemleri uygulamalarında kullanılmaktadırlar. Farklı kuram ve yaklaşımların çeşitliliği göz önüne alındığında sistemik sosyal hizmetin temel bir özelliği, açık bir şekilde çeşitliliğe dayanmasıdır ve tek bir gerçeğin olmadığı ilkesine dayanma yeteneğinin de olduğu görülmektedir (Lüssi, 1995).

Sistemik sosyal hizmetin varsayımına göre her şey sistemiktir. Biyolojik, psikolojik ve sosyal sistemler daha küçük veya daha büyük sistemlerle bağlantı durumundadırlar. Sosyal hizmette hangi bağlamların dikkate alınması gerektiği konusunda da belirleyici olan çok çeşitli sistemler kullanılmaktadır. Sistemik bakış açısının diğer varsayımına göre insanlar dünyaya kendi fikir, norm ve deneyimlerinden doğan değerlere göre bakarlar. İnsanların deneyimleri; nasıl düşündüklerini, nasıl hareket ettiklerini ve hissettiklerini etkiler. Bu nedenle müracaatçılar kendileri için neyin iyi olduğunu en iyi yine kendileri bilir ancak bazen bu konuda desteğe ihtiyaç duyarlar (Kleve, 2011). İşte tamda burada sosyal hizmet uygulaması sistemik yaklaşımdan beslenerek müracaatçı profillerini anlamakta ve tanımlamaktadır.

Sistemik sosyal hizmet çocuklara yönelik sosyal bakım alanında benimsenmiştir. Esas nokta değişim yaratmak için ailede yeni bakış açılarının ortaya çıkarılması ile değişim yaratılması, bunu yaparken sorunları birbiriyle bağlantılı olarak çok yönlü değerlendirmesi ve ailelere değişim fırsatı sunmasıdır. Sistemik bakışı benimseyen profesyoneller şeffaf ve destekleyici bir duruş sergilerler. Çok yönlü bakış ile de karmaşık aile sorunlarının tek bir çözümünün olmadığını görüp farklı boyuttaki sistemleri müdahaleye dahil ederler. Örneğin şiddet ve çatışmanın içindeki bir akran grubunda bir çocuğun sorununda akran gruplarının anlatıları, tanık olan akraba veya komşular, ikamet edilen yerdeki şiddet olayları, buna etki edebilen okul ortamı hepsi birlikte değerlendirilir (Lewis, Pipe & Bostock, 2022).

5. SİSTEMİK SOSYAL HİZMETİN ÖZELLİKLERİ

Bir uygulama yöntemi olarak sistemik sosyal hizmet; ailelerle, örgütlerle ve modern toplumların işlevsel farklılaşmasıyla sınırlı değildir. Bilimsel temelli bir paradigmaya dayanmaktadır. Bu sebeptendir ki sistem kuramında fiziksel, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel gerçekliğin, dünyanın genel, sistemik yapısının metateorik kavramından yola çıkılmaktadır. İnsan, sosyo-kültürel bir çevrede ve sosyal sistemlerde farklı üyeliklere sahip, ihtiyaçları ve oldukça karmaşık duyuşsal, normatif ve bilişsel öğrenme süreçleri olan psikobiyolojik bir sistem olarak görülmektedir. Toplum (dünya) sınıfa özgü, işlevsel, sosyo-mekânsal düzey, yaş, cinsiyet ve etno-kültürel kriterlere göre farklılaştırılmış, karmaşık sistemlere göre analiz edilmektedir. Bütün bu özelliklerinden yola çıkarak sistemik sosyal hizmetin, insanların ihtiyaç ve arzularını tatmin etmek veya çatışmayı azaltmak için birbirleriyle iş birliği yaptıklarını ve çeşitli sosyal sistemlere farklı şekillerde bağımlı olduklarını varsaydığı belirtilebilir (Bardmann ve Laprecht, 2004).

Sistemik bir bakış açısıyla sosyal hizmet, bireyler ya da alt gruplar ile "toplumun geri kalanı" arasındaki etkileşimin istikrarlı bir şekilde gelişmediği, aksine tırmandığı her yerde çatışmayı azaltmak için çözüm bulma çabasında olduğu söylenmelidir. Sistemik kavramlar, günlük profesyonel yaşamda büyük faydalar için kullanılabilir. Örneğin müracaatçılarla

çalışırken (çocuklar, ergenler, yetişkinler, yaşlı, genç, engelli, bağımlı, suçlu ve evsiz insanlar gibi çeşitli gruplar), kurum ve kuruluşlarda (meslektaşlarla, ekiple, amirlerle veya diğer çalışanlarla) iş birliği yapılan sosyo-politik süreçlerde kullanılabilir. Sistemik sosyal hizmet, özellikle sosyal sistemlere dâhil olma ve içermeyi sağlamak amacıyla kaynak ve hizmetlere bakar ve bu perspektiften müracaatçıları ile birlikte yeni uygulama seçenekleri geliştirir. Sistemik çalışma yöntem/metodolojik olarak sistem temeline dayanan çeşitli danışma, eğitim ve terapötik yaklaşımlardan oluşan renkli bir dizi prosedüre dayanmaktadır (Wirth ve Kleve, 2019).

Lüssi'ye göre sistem bakış açısında, olaylar ve olgular arasında bir neden-sonuç ilişkisine odaklanılmaz. Aksine sistemin öğelerinin etkileşimleri genel bağlamda ele alınır. Sistemde var olan sorun, belirli bir nedenin sonucu olarak ele alınmaz. Mevcut durum, ele alınması ve işlenmesi gereken bir sistem arızası olarak görülür. Sistemik sosyal hizmet, mevcut bir olgunun gerçekleriyle daha az ilgilenen ancak insanların iletişimlerine odaklanan bir yaklaşımdır. Sistemik düşünceye göre her bir sosyal sorun, daha üst bir sistemde meydana gelen bozulmanın bir sonucudur (Lüssi, 1995).

Sistemik sosyal hizmet uygulamasında yapılandırmacı-sistemik bakış açısını savunan Milowitz'e göre sistemik bakış açısının kilitlendiği ana noktalar, etkileşime dâhil olan tüm olayların bütüncül olarak görülmesidir. Ayrıca her bir müdahalenin kendine özgü süreçleri vardır. Profesyonel uygulamada, her zaman farklı sistemik referans düzeyleri (etkileşim halinde olduğu sosyal ve örgütsel düzeyler) uygulamaya dâhil edilmelidir (Milowiz, 2009).

Sistemik sosyal hizmet, yalnızca zor yaşam durumlarındaki insanların psikolojik süreçleri ile ilgilenmez, aynı zamanda ilgili bireysel yaşam durumlarının sosyal ve politik koşullarıyla da ilgilenir. Odak nokta, danışanların farklı yaşam alanlarında bulunan farklı sistemler ve sosyal alt sistemlerin birbiriyle iç içe geçmesidir. Sistemik sosyal hizmet bu nedenle her zaman bir tür ağ çalışması uygulamaktadır. Buna göre sistemik sosyal hizmetin varsayımları şu şekildedir (Lüssi, 1995, s. 32):

- Mevcut çevre, uygulamada gerekli araçtır.
- Sorunlar bir düşünce meselesidir.
- Değişim her zaman için gerçekleşir.
- İnsanlar her zaman istediklerini yapmaya meyillidirler.
- İnsanlar kendi hayatlarının uzmanıdır.
- Herkesin yaptığı şeyler için iyi sebepleri vardır.
- Tüm insanlar her zaman iş birliği yapmak isterler.

Sistemik sosyal hizmetin faaliyet alanında karşılaştığı her şey (sistemler, insanlar, vakalar, problemler, çözümler) sosyal olarak inşa edilmiştir ve dolayısıyla sosyal olarak da değişebilir (Bardmann ve Laprecht, 2004). Sosyal hizmetin sistemik yapılandırmacı özelliğine göre sosyal hizmet, bireylerin ve toplumun sistemleri arasındaki ilişkilerin çatıştığı veya işlevsiz ilişkilerin olduğu alanlarda istikrar sağlamak amacıyla müdahale eder, sosyal uyumu sağlar.

Bir meslek olarak sistemik sosyal hizmet; insanların sosyal sistemlere, sistemin diğer üyelerine, yapılarına ve kültürlerine bağımlılığından kaynaklanan sosyal sorunlar, sosyal zorluklar ve psikolojik acılarla ilgilenir. Bu nedenle sosyal hizmet, mikro ve makro düzeydeki çeşitli sosyal sistemlerde (aile, mahalle, yerel, ulusal ve uluslararası sosyo-mekansal, politik ve sivil toplum kuruluşlarında) faaliyet gösterir. Sistemik sosyal hizmet üçlü yetkiye dayalı olarak etkinliklerini sürdürür. Bunlar:

- İlk olarak müracaatçılarına yardım sağlamak amacıyla,
- İkinci olarak toplumsal düzlemde sosyal hizmet kuruluşlarını destekleyen bir yapı olarak,
- Üçüncüsü ise bilime dayalı uygulama bilgisi ve meslek kodunda belirtilen etik değer ve normları esas alır (Staub-Bernasconi, 2007).

6. SİSTEMİK SOSYAL HİZMETTE DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ

Sistemik sosyal hizmetle değerlendirme yapmanın temeli üç ayrı felsefi bakış açısına dayanmaktadır. Bunlar; otonom (özerklik), holizm (holistik bakış açısı) ve sistemcilik tarafından sağlanan değer temelleridir.

Otonom ya da toplumculuğa karşı bireycilik, var olan her şeyin izole ve bağlantısız bireysel parçalardan oluştuğunu açıklar. Bireyler kendilerinden var olurlar ve bireysel değerlerini her şeyin üzerinde tutarlar. Burada toplum en fazla hoş karşılanan bir kaynak deposudur, bu düşünce biçiminde özerklik baskındır, insanlar kendi kendine yeterlidir ve kendi kaderlerini tayin edebilirler. Otonom düşüncede vurgu, bireysel psikoloji ve sosyal psikolojik kuramlar üzerindedir. Sosyal sorunların altında kişilik ve kişinin iç dinamiklerinde yer alan hasarlar bulunmaktadır. Bu nedenle bireyin yaşam öyküsüne yönelik bir sorgulama vardır. “Automist” düşüncede farklılaştırılmış bir toplum anlayışı yoktur. Automistik bakış açısında “toplumsuz insan” düşüncesi doruğa ulaşmaktadır (Staub-Bernasconi, 1995).

Otonom kavramına karşılık gelen ve bütünsellik anlamı taşıyan holizm, gerçekliğin bölünmez bütünlerden oluştuğunu varsayar. Toplumda var olan yapılarda her şey, daha büyük bir bütüne ve bütünlüğe hizmet etmek gibi öncelikli bir amaca sahiptir. Sosyal bakış açısına göre bütüncülük, insanlar ve sosyal gruplar arasındaki sosyal farklılaşmaları görmezden gelme eğilimindedir. Bütünsel bir toplum görüşü, bütünün insanların üzerinde olduğunu ve etik olarak daha değerli görüldüğünü varsayar. Holistik görüşte toplumsal değerler baskındır ve bireysel değerlerle çelişir. Bütüncül düşüncenin odağında ise “insansız bir toplum” vardır (Staub-Bernasconi, 1995).

Son değerlendirme yöntemi olan sistemcilik bakış açısı ise otonom ve bütünsellik özelliklerini korurken hem parçayı hem de bütünü önemser. Bu üçüncü görüş, var olan her şeyin bir sistem veya bir sistemin veya etkileşim alanının bir bileşeni olduğunu açıklar. Birbiriyle ilişkili bileşenler bir sistem oluşturur, ancak iç yapılar, sistemi çevresine bağlayan dışsal olanlardan daha güçlüdür. Kimyasal, fiziksel, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel sistem türleri bulunmaktadır. Bütün bu sistemlerin sırasıyla güncel ve genetik-tarihsel bir bağlamı vardır (Staub-Bernasconi, 1995).

Sistemik sosyal hizmetin değerlendirme yöntemlerinin faydaları şöyle sıralanabilir:

1. İnsanların çevreleri, aileleri ve destek ağlarıyla nasıl etkileşimde bulduklarına dair sunduğu kapsamlı anlayışla müracaatçı üzerinde en olumlu etkiyi yaratacak en uygun müdahaleyi tasarlamaya imkân verir.

2. Her bir bireysel durumun karmaşıklığının anlaşılması, sosyal hizmet uzmanlarının kişiye özel ve etkili müdahaleler sağlamasına yardımcı olur.

3. Sistemik teori hem mevcut hem de gelecekteki koşulları dikkate aldığından, sosyal hizmet müdahalelerinin uzun vadeli etkisinin daha iyi anlaşılmasını sağlar.

4. Bir ailedeki veya başka bir sistemdeki potansiyel sorunları, yönetilmesi veya çözülmesi çok zor hale gelmeden önce tanımlama yeteneğine sahiptir (socialworkhaven, 2024).

Sahip olduğu bütüncül bakış açısıyla uygulamaya katkı sunan sistemik sosyal hizmetin yaygın bir uygulama yaklaşımı olması için çeşitli çabalar bulunmaktadır. Örneğin Systemic Social Work Throughout Europe (STEP) 2010-2014 Yıllarında Avrupa Topluluğu tarafından finanse edilen bir projedir. Bu projenin ortakları (Finlandiya, Büyük Britanya, Almanya, Avusturya, İsviçre) sistemik sosyal hizmet yaklaşımı farklı alanlarda öğretir, uygular ve sistemik sosyal hizmet konusunda ortak bir Avrupa perspektifinin ve bir ağın oluşturulmasını amaçlar. Bu beş ülkeden eğitmen, araştırmacı ve uygulayıcılar yürüttükleri ortak çalışma sonucu bu konuda bir el kitabı da yayınlamıştır. Bu projeye İlgili kurumlar söz konusu ülkelerde yer almaktadır (STEP, 2013). Buna göre Arbeitskreis für Systemische Sozialarbeit, Beratung und Supervision (ASYS) Sistemik Sosyal Hizmet, Danışmanlık ve Denetim Çalışma Grubu sosyal hizmet ve sosyal pedagoji gibi alanlarla ilgilenenler için profesyonel sistemik eylemin değişimini ve daha da geliştirilmesini destekleyen eğitimler ve kurslar vermektedir. Sistemik sosyal hizmette iyi uygulamaların paylaşılması amaçları arasında yer almaktadır. Bu alandaki diğer kurumlar ise Avusturya'da Fachhochschule Kampüsü Wien-Sosyal Hizmet Bölümünde 1990'dan bu yana öğrencilere ve uygulayıcılara sistemik sosyal hizmetin öğretilmektedir ve Avrupa'nın Almanca konuşulan bölgesinde sistemik sosyal hizmet alanında lisansüstü dersler sunan ilk kurumdur. Almanya'daki Hochschule Merseburg Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, yüksek lisans Programını Sistemik Sosyal Hizmet öğretimini içermektedir. Eğitim verilen seminerler ve uygulayıcıların katılımı ile zenginleştirilmektedir. Londra Hackney İlçesi yerel yönetim olarak çocuk hizmetleri sağlayıcısıdır. Uygulama ve yönetimde sistemik bir yaklaşım kullanılmaktadır. Çok disiplinli sosyal hizmet birimleriyle müdahaleler gerçekleştirilmektedir. Robert Gordon Üniversitesi, İskoçya'daki en büyük sosyal hizmet eğitimi sağlayıcısıdır ve sistemik düşüncenin kullanımına ilişkin geniş bir bakış açısı sunmakta ve bunun genel sosyal hizmet uygulamalarına uygulanmasına ilişkin bilgi ve anlayışı geliştirmektedir. Helsinki Üniversitesi, uygulamalı sosyal hizmette sistemik yaklaşımın avantajlarını araştırmakta ve sonuçları öğrencilere ve uygulayıcılara yaymaktadır (ASYS, 2024).

Deutschen Gesellschaft für systemische Soziale Arbeit (DGSSA) ise Alman Sistemik Sosyal Hizmet Derneği'dir. Bu dernek, sosyal hizmette sistemik paradigmanın daha da geliştirilmesi için çalışmaktadır. Sistemik düşünce, kavram ve yaklaşımları geliştirmek için eğitim ve araştırma hizmetleri verilmektedir (DGSSA, 2007).

7. SİSTEMİK SOSYAL HİZMET UYGULAMASI

Bireyi, sorunlarını ve sorunlarının kaynakları ve çözümlerini içinde bulunduğu toplum, topluluk, aile sistemleri içinde bütüncül değerlendirme esasına dayanan sistemik sosyal hizmet uygulaması öncelikle ailelerle ilgili müdahalelerde etkin kullanılmıştır. Bu uygulamalar içine yer alan sistemik aile terapisi, aile terapisinin bir modelidir. Amaç, tüm aile terapilerinde olduğu gibi, aile üyelerinin gelişimine, birbirleriyle ve ailenin bir bütün olarak ilişkilerine eşlik etmek ve desteklemektir. Özel olan, sistem teorisinden türetilen anlayışlar ve yöntemlerdir. Bunlar arasında öz kontrol, kendini yaratma ve kendini sürdürme, ilişkiler ve bağlam, kaos, ikinci dereceden çözümler ve döngüsel sorgulama, paradoksal reçete, mucize soru, metaforlar ve ritüeller, gerçekliğin inşası, takım yansıtma gibi yöntemler yer alır (Staub-Bernasconi, 2007).

Sistemik sosyal hizmet uygulaması metodolojik olarak ise çeşitli danışma, pedagojik ve terapötik yaklaşımlardan gelen çeşitli prosedürlere dayanmaktadır ve bunların tümü; dikkati, gözlemleri ve müdahaleleri farklı sistemler arasındaki ilişkilere ve ilişki modellerine yönlendirmek temel fikrine bağlıdır (Wirth ve Kleve, 2019).

Sistemik sosyal hizmet uygulamasına göre sistematik düşünen ve hareket eden sosyal hizmet uzmanları; sistemik terapi, sistemik danışmanlık ve sistemik aile terapisi bağlamında geliştirilmiş birçok yöntemle dayanarak müdahale yürütebilirler (Ritscher, 2006).

Sistem odaklı sosyal hizmet, bireylerin karşılıklı bağımlılıklarını ele almakta ve sistemleri sosyal katılım (içerme) boyutlarında gözlemlemektedir. Sistemik düşünce, sosyal gerçekliği bir fırsat olarak kabul ederken insanları değiştirmeye çalışmaz. Sosyal ilişkileri, başka deyişle müracaatçı ve diğer sistemlerin iletişimini yararlı olarak değerlendirir ve uygulamada kullanır (Hosemann ve Geiling, 2005).

Staub-Bernasconi, sistemik sosyal hizmetin uygulamadaki/pratikteki getirilerini ortaya koymaktadır. Ona göre sistemik sosyal hizmet uygulamayla ilgili olarak sosyal hizmeti, uyarlanabilir pratik ve bilimsel bilginin ortaya çıkabileceği şekilde sorgulama fırsatı sunar. Sosyal hizmetin yöntemlerinin geliştirilmesinde farklı koşulları dikkate alır. Bireysel, kişilerarası ve sosyal problemler arasında ayırım yapmaz (Staub-Bernasconi, 2007).

Sistemik yaklaşım herhangi bir vakanın sosyal hizmetle ilgili boyutlarını ilişkilendirmek için kullanılan bir yöntemdir. Sosyal hizmet uzmanlarının müdahaleyi işleyerek durumu değerlendirmesi, sorunu açıklaması ve vaka için plan yapması gerekir. Bu vaka yapılandırma yöntemi çoğu zaman, içinde bulunulan koşullara göre seçilir, ekonomik ve bürokratik unsurlara dayanır ve bunlara göre şekillenir. Sistemcilik anlayışına göre:

- Sistemik sosyal hizmet bir danışmanlık ve terapi hizmetidir.
- Terapinin iyileştirici gücü vardır.
- Hareket halinde olan her şey geçici ve değişkendir ve bu nedenle süreçlere tabidir.
- Sistemlerle etkileşim halinde olan her şey birbiriyle ilişkilidir (Engelke vd., 2018).

Lüssi, sistemik sosyal hizmette öncelikle sosyal hizmet uzmanı ve danışan etkileşimleriyle ilgili olan altı eylem türünü formüle eder (2001, s. 392):

- Tavsiye (bakış açılarının genişletilmesi, bilgi verilmesi)
- Müzakere (ilgili tüm taraflar arasında moderatörlük ve arabuluculuk, müzakere ve müzakere anlaşmaları yapmak)
- Müdahale (tehlike durumunda eylemi kontrol etme, yardım etme veya yardım etmeme kararı)
- Temsil (yasal temsil, gönüllü temsil)
- Tedarik (para, mal veya hizmetler)
- Denetim (doğrudan ve dolaylı denetim)

Herwig-Lempp, sistemik sosyal hizmetin arka planında yer alan koşullar ile ilgili eylem türlerini şu şekilde açıklamaktadır (2012, ss. 42-62):

- Yönetim organizasyonu (belgeler, organizasyon, finans),
- Meslektaşlar arası tavsiye, denetim, sürekli eğitim ve değerlendirme,
- Çalışmanın müracaatçılara ve halka temsili ve sunumu,
- Politik ve örgütsel düzeylerde harekete geçmek.

Sistemik sosyal hizmet, karakterize edilen sistemik tutum açısından özerklik, çözüm üretimi, ilgi, tarafsızlık, kaynak yönlendirme, takdir etme gibi öğeleri barındırmaktadır. Bütün bu özellikler, birbirleri ile doğrudan etkileşim ve ilişkiler içindedirler. Aynı zamanda da birbirlerini güçlendirmektedirler (Kühling, 2015).

Sistemik yaklaşım sosyal hizmet mesleki uygulamalarına ve uygulayıcılarına gerek kuramsal gerekse müdahale boyutuyla farklı bir bakış açısı ile kendine has bir birey ve toplum

çerçevesi sunmaktadır. Bu da sosyal hizmet uzmanlarının mesleki görevlerine karşı bilişsel düzeylerinin ve hizmet sunumu kalitesinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Aşağıda sistemik sosyal hizmet uzmanlarının özelliklerine yer verilmektedir:

- Sistemik sosyal hizmet uzmanları; çocuklar, gençler ve yetişkinler için stresli olan yaşam durumlarında işlevsel bir günlük yaşam çizen koreograflardır,
- Kendilerini yaşam tarzlarının çeşitliliğinin ve bunlarla ilişkili farklı yaşam kavramlarının savunucuları olarak görürler,
- Bireysel yaşam planlarının ve yaşam yönetimi stratejilerinin akla yatkınlığına inanırlar ve danışman olarak hareket ederler,
- Müracaatçıların ve iş birliği yaptıklarının hedeflerine göre düşünme ve hareket etme olanaklarını en üst düzeye çıkarmak için yardım eder veya denetlerler,
- Müracaatçıların kendi hayatlarının kontrolünü ellerine almaları düşüncesini savunurlar,
- Bir çalışma biçimi olarak diğer sistem odaklı meslektaşlarıyla ekip çalışmasını seçtiklerinde etkinlik ve motivasyon kazanırlar (Kühling, 2015).

Birleşik Krallık'ta özellikle çocuk koruma bağlamında uygulanan sistemik sosyal hizmet; aile odaklı, ailelerin, çocukların ve gençlerin kapasitesinin artırılmasına, ailedeki ilişki dinamiklerinin çocuklar için değişimi mümkün kılmasına yönelik güçlü bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Bostock, Patrizio, Godfrey & Forrester, 2022). Yine bu bağlamda örneğin Finlandiya'daki Sistemik Uygulama Modeli (SPM), sistemik yaklaşımı çocukların sosyal bakımına dahil eden Reclaiming Social Work (RSW) modelinin Finlandiya'ya uyarlanmış halidir (Isokuortti & Aaltio, 2020). RSW modeli 2007'den beri Londra Hackney'de geliştirilen uygulama olarak sistemik yaklaşımı sosyal hizmet müdahalesine dahil ederek aile terapisini sürdürmektedir. Uygulama sosyal hizmet uzmanının vaka sorumlusu olduğu multidisipliner bir ekip tarafından sürdürülür. Finlandiya'daki mevcut çocuk koruma sisteminin aşırı bürokrasi, yetersiz müdahale, ailenin ihtiyaçlarının kapsamlı şekilde anlaşılabilmesi gibi sebeplerden ötürü eksik bulunan yönlerinin geliştirilmesi için benimsenen SPM, RSW modeline dayanan sistemik bir uygulamadır. Model; sosyal hizmet uzmanı, aile terapisti, aile hekimi gibi farklı alanlardan oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilir (Aaltio, 2023).

Centre for Systemic Social Work (Sistemik Sosyal Hizmet Merkezi) İngiltere'de hizmet veren merkez çocuklara yönelik hizmetlerde sistemik yaklaşımı uygular. Merkezde uygulama dışında çeşitli eğitim hizmetleri de verilmektedir. Bu eğitimler Çocuklar ve Ailelerle Sistemik Sosyal Hizmet Uygulaması Sertifikası, Sistemik Sosyal Hizmet Denetimi ve Yönetimi gibi programları içermektedir (CFSSW, 2024).

8. SONUÇ

Sosyal hizmet, bireyin ilişki/etkileşim içerisinde bulunduğu birey, grup ya da toplumla yaşanan sorun durumları ya da çatışmalarda gerilimi azaltmak amacıyla çözüm üreten, yaşamlarını işlevsel hale getirmeye çalışan önemli bir misyon üstlenmektedir. Bu çalışmada, sistem düşüncesinin sosyal hizmetle kuramsal bağı keşfedilmeye, uygulamadaki katkıları ve önemi anlaşılmasına çalışılmıştır. Bir uygulama yöntemi olarak sunulmuş olan sistemik sosyal hizmetin sunabileceği katkılar ile ilgili şu sonuçları çıkarmak mümkündür:

- Sistemik sosyal hizmet, müdahale süreçlerinde müracaatçıların sorunlarının çözümünde her zaman farklı bir seçeneğin var olduğunu açıklamaktadır. Aynı zamanda

uygulayıcıya farklı/çoklu bakış açısı geliştirmeyi öğretirken bunun getirilerini de bildirmektedir.

- Sistemik sosyal hizmetin, uygulamaya dahil olan bireysel, grup veya toplumsal sistemlere ve bu sisteme dahil olan diğer formel ve informel sistemlerle bağlantı kurarak müracaatçıya merkezî bir öncelik verdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle sosyal hizmetin ağ/bağlantı kurucu, kaynak bulucu işlevlerini ön plana çıkardığı görülmektedir.
- Sistemik sosyal hizmet uygulamasında sosyal hizmet uzmanları müracaatçı profillerini insan onuruna yakışır şekilde ele alırken onların her zaman var olan güçlü yönlerini ve potansiyellerini keşfetmeye ve açığa çıkarmaya çalışması, sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımıyla ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır.
- Sistemik sosyal hizmet, müracaatçıların sorunlarının çözümlerinin nasıl tasarlanması gerektiğini sistem bağlamıyla ele alarak müdahaleyi metodolojik olarak sağlam temellere dayandırmaktadır.
- Son olarak sistemik sosyal hizmet, sisteme dâhil olan herkesi eşit değerde görür, takdir eder ve ciddiye alırken insanların onuruna ve bağımsızlıklarına önem verir. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanı, müracaatçıların günlük yaşamla başa çıkma sorunlarıyla uğraştığı ve dolayısıyla müracaatçıların yaşamının tüm bağlamına sistem düşüncesi doğrultusunda yaklaşmasıyla bütüncül, sağlıklı ve net kararlar alabilir.
- Sistemik analiz sunduğu çoklu bakış açısı ile vakaya bütüncül bakmayı ve farklı olasılıkları görmeyi sağlayarak sisteme dahil olan her şeyi müdahaleye dahil eder.
- Sistemik bakış kişiyi düşünce, tutum ve eylemleri ile birlikte değerlendirmeyi mümkün kılarak müracaatçı profilini anlamayı, tanımlamayı ve hizmet sunumunu kolaylaştırmaktadır.
- Sistemik bakışta olayların doğrudan neden ve sonuçları yerine etkileşimlerine odaklanıldığı için üst ve alt sistemleri de içeren bir müdahale gerçekleştirilir. Bu sebeple uygulama bir tür ağ çalışması şeklinde yapılandırılır ve bireysel, kişilerarası ve sosyal problemleri bir arada ele alır.

Çalışma doğrultusunda getirilen öneriler ise aşağıda yer almaktadır:

- Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların yaşam ortamları ile kaynakları ve sorunları arasındaki ilişkiyi bütünsel değerlendirebilmeleri için sistemik yaklaşımdan faydalanmaları gerekmektedir.
- Sosyal hizmet uzmanları, uygulamalarını teorik temelle güçlendirmelidir. Bu bağlamda da sistem teorisi alt ve üst sistemler arasındaki bağlantıyı gösterebilme özelliği dolayısıyla uygulamayı güçlendirmede faydalanılabilecek kuramlar arasında yer almaktadır.
- Sosyal hizmet öğrencilerine lisans eğitim aşamasında, mesleki faaliyet içinde olan meslek elemanlarına da hizmet içi eğitim ve sertifika programları ile sistemik uygulama öğretilmelidir.
- Sistemik uygulama doğrultusunda sosyal hizmet uzmanları müracaatçının farklı sistem düzeylerinde yer alan formel ve informel sistemlerinden bir kaynak olarak faydalanmayı bilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aaltio, E. (2023). Evaluating the effectiveness of the systemic practice model of children's social care—a pilot study on child-and family-level outcomes. *Children and Youth Services Review*, 144, 106732.
- Adams, R., L. Dominelli & M. Payne. (2015). *Sosyal hizmet: temel alanlar ve eleştirel tartışmalar*. (Çev. Ed. Tarık Tuncay). Ankara: Nika Yayınları.
- Akkuş, B. & Alevok İzci, N. (2018). Sistem yaklaşımı, kavramları ve yönetim. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(7), 223-237. <https://dergipark.org.tr/en/pub/rteusbe/issue/34053/370196>
- Aslan, Ş. B. & Güngör, F. (2019). Bir sosyal bilim disiplini olarak sosyal çalışmanın Türkiye'de bilgi sorunu. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(2), 222-236.
- ASYS (2024). <https://www.asys.ac.at/step/institutions.html> Erişim tarihi: 06.02.2024
- Ataman, E. (2018). *Sosyal çalışmada sosyolojik bakış açısının değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Bardmann, T. M. & Lamprecht, A. (2004). Systemtheorie verstehen. Eine multimediale einföhrung in systemisches denken. *Forum Qualitative Sozialforschung*. 5 (1).
- Bayraktar, K. O. (2017). *Sistem Teorisi Bağlamında Sanat Nesnesi ve Eşleşme*. [Sanatta Yeterlilik Tezi], Marmara Üniversitesi Resim Anasanat Dalı. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Bertalanffy, L. V. (1956). General System Theory in General Systems: Yearbook of the Society of the Advancement of General Systems Theory. Ludwig von Bertalanffy and Anatol Rapoport (eds.) Ann Arbor, MI: Society of the Advancement of General Systems Theory: 1, 10.
- Bostock, L., Patrizio, L., Godfrey, T., & Forrester, D. (2022). Why does systemic supervision support practitioners' practice more effectively with children and families? *Children and Youth Services Review*, 142, 106652.
- CFSSW (2024). <https://www.cfssw.org/our-programmes> Erişim tarihi: 06.02.2024
- DGSSA (2007.) <https://www.dgssa.de/ziele.php>. Erişim tarihi: 08.02.2024
- Duyan, V. (2014). *Sosyal hizmet temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri*. İstanbul: Sosyal Çalışma Yayınları.
- Engelke, E., S. Borrmann & C. Spatscheck. (2018). *Theorien der sozialen arbeit. eine einföhrung*. 7. Auflage. Freiburg im Breisgau: Lambertus Verlag.
- Flynn, K. (2019) Social work reframed? The experiences of social workers applying systemic ideas in child protection. *Journal of Family Therapy*, 41(3): 465-485
- Galuske, M. (2007). *Methoden der sozialen arbeit. eine einföhrung*. Weinheim/ Münih: Juventa Verlag.
- Herwig-Lempp, J. (2012). *Ressourcenorientierte teamarbeit. systemische praxis der kollegialen beratung*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht Verlag.
- Hosemann, W. & Geiling, W. (2005). *Einföhrung in die systemische soziale arbeit*. Freiburg: Lambertus Verlag.

- Isokuortti, N., & Aaltio, E. (2020). Fidelity and influencing factors in the systemic practice model of children's social care in Finland. *Children and Youth Services Review*, 119, 105647.
- Kaban, Z. (1994). Genel Sistem Teorisi ve Sibernetik. *Marmara İletişim Dergisi*, 8(8), 219-226.
- Kleve, H. (2011). *Aufgestellte unterschiede: systemische aufstellung und tetralemma in der sozialen arbeit*. Heidelberg: Carl Auer Verlag.
- Kühling, L. (2015). *Das problem, der spruch, die lösung: aphorismen in beratung, therapie und supervision- buch und karten*. Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht.
- Lewis, B., Pipe, C., & Bostock, L. (2022). Systemic Social Work and Contextual Safeguarding, https://www.contextualsafeguarding.org.uk/media/nbtc2yui/cs-and-systemic-practice_08-03-22_final-1.pdf Erişim Tarihi: 01.11.2023.
- Lüssi, P. (1995): *Systemische sozialarbeit. praktisches lehrbuch der sozialberatung*. 3. Auflage. Bern: Haupt Verlag.
- Lüssi, Peter, 2001. *Systemische Sozialarbeit: Praktisches Lehrbuch der Sozialberatung*. 5. Auflage, Bern: Haupt Verlag.
- Milowiz, W. (2009). *Teufelskreis und lebensweg – systemisch denken in der sozialarbeit*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht Verlag.
- Payne, M. (2020). *Modern sosyal hizmet kuramı*. (Çev. Editörü Kasım Karataş, Asuman Aktaş, Büşra Uslu, Mehmet Başcılar). İstanbul: Nika Yayınevi.
- Ritscher, W. (2006). *Einführung in die systemische soziale arbeit mit familien*. Heidelberg: Carl Auer Verlag.
- Schlippe A. V. & Schweitzer, J. (2016). *Lehrbuch der systemischen therapie und beratung I: Das Grundlagenwissen*. 3. Auflage, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht Verlag.
- Sheafor, B. W. & C. J. Horejsi. (2014). *Sosyal hizmet uygulaması-temel teknikler ve ilkeler*. (Çev. Ed. Baran Çiftçi, D.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Socialworkhaven (2024). <https://socialworkhaven.com/systemic-social-work-theory/> Erişim tarihi: 07.02.2024
- Staub-Bernasconi, S. (1995). *Systemteorie, soziale probleme und soziale arbeit: lokal, national, international. oder: vom ende der bescheidenheit*. Bern: Haupt Verlag.
- Staub-Bernasconi, S. (2007). *Soziale arbeit als handlungswissenschaft: systemtheoretische grundlagen und professionelle praxis*. Ein Lehrbuch, Bern: Haupt Verlag.
- STEP (2013) *Systemic social work throughout europe insights*. Walter Milowiz, Michaela Judy (ed.) <http://www.asys.ac.at/step/zpapers/STEP%20manual%20mc2.pdf> Erişim tarihi: 06.02.2024
- TDK (2024). Sosyal. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 19 Şubat 2024.
- Thiersch, H. (1992). *Lebensweltorientierte soziale arbeit*. München: Juventa Verlag.
- Tomanbay, İ. (2012). *Sosyal çalışma ve sosyal hizmetlerde önce kavram*. Ankara: Sabev Yayınları.
- Wilfried, H. & W. Geiling. (2013). *Einführung in die systemische soziale arbeit*. München: Ernst Reinhardt.

Wirth, V.J. & H. Kleve. (2019). *Die ermöglichtungsprofession: 69 leuchtfeuer für systemisches arbeiten.* (German Edition), Heidelberg: Auer-System-Verlag.

Zastrow, C. (2016). *Sosyal hizmete giriş.* (Çev. Ed. Durdu Baran Çiftçi). Ankara: Nika Yayınları.